

Oogkleppen

Zondagmorgen 29 september 2024, ds. Eibert Kok, Sint-Catharijnekerk

Lezingen: Numeri 11: 24-29 en Marcus 9: 38-50

Afgelopen week las ik het bericht dat twee kleine kerkgenootschappen in Nederland volgende maand willen fuseren. Dat is natuurlijk mooi, tenminste ik vind dat mooi, als kerken elkaar vinden en samen verder willen trekken.

Alleen, deze twee kleine kerkgenootschapjes hebben een vreemde ontstaansgeschiedenis. Twintig jaar geleden hebben ze zich afgesplitst van de Gereformeerde kerken vrijgemaakt, omdat ze die niet zuiver genoeg vonden. Zo ontstond een nieuw kerkgenootschap.

En vijf jaar later kregen ze onderling onenigheid en ontstond er weer een nieuw kerkgenootschap. Maar nu hebben ze die laatste ruzie bijgelegd en willen ze toch samen verder.

Nu stond er een interview met twee predikanten uit die twee splinterkerkjies, en daar wordt een van hen geciteerd. Die man zegt: "Ik ben ervan overtuigd dat wij de ware kerk zijn." Ik schrok daarvan toen ik dat las.

Gelukkig zegt die er nog wel bij: "Maar ik zeg niet dat er geen andere ware kerken zijn." Dat geeft nog een klein beetje ruimte voor anderen, een kiertje, maar erg hoopgevend is het niet. Wat een vreselijk hooghartige overtuiging dat je zelf goed zit met je club, en anderen niet, nou ja, misschien een enkele uitzondering daargelaten. Wat een enge blik. Nauwe afgrenzingen.

Misschien zijn er mensen die iets vergelijkbaars hebben meegemaakt. Dan weet je wat een nare effecten dit kan hebben, die strakke grenzen, tussen wat wel en niet de ware kerk zou zijn. Wij doen het goed, die ander niet. Kijken met oogkleppen.

In het tweede Bijbelgedeelte van vandaag zien we iets vergelijkbaars gebeuren. Het begint met een hele nauwe blik. 'Johannes zei tegen Jezus: Meester, we hebben iemand gezien die in uw naam demonen uitdreef en we hebben geprobeerd hem dat te beletten omdat hij zich niet bij ons wilde aansluiten.'

Er is iemand die demonen uitdrijft, oftewel mensen worden bevrijd van kwade geesten, kwade invloeden die hen beheersen, wat dat dan ook moge zijn. De leerlingen van Jezus hebben geprobeerd om dat te verhinderen.

Het is allemaal nogal pijnlijk wat hier gebeurt. Want eerder in ditzelfde hoofdstuk wordt verteld dat het de leerlingen van Jezus niet lukte om bij iemand de boze geest te verdrijven. Jezus moest er zelf aan te pas komen.

En nu is er iemand anders die het wel lukt om bij mensen boze geesten uit te drijven in Jezus' naam. Maar die persoon wil weer niet bij de club van de discipelen horen, dus proberen zij hem dat te beletten.

Weer wordt Jezus erbij gehaald: Doe hier wat aan. Dit kan niet, valt buiten onze grenzen, zo vinden de leerlingen.

Vreemd, je probeert zelf iets goeds te doen voor een ander, iets waar een andere dringend behoefte aan heeft, maar het lukt je jammer genoeg niet.

En dan is er een ander van buiten de club die hetzelfde goede probeert te doen, en het lukt wel, maar dan is het ineens niet goed omdat die persoon niet bij de club wil horen.

Ik moet denken aan het jarenlange plan dat hier in Brielle bestond om met het grote kapitaal dat de diaconie beheert iets goeds te doen: een inloophuis moest er komen.

Dat plan bestond al jaren toen, nu twee en een half jaar geleden, mensen van buiten de kerk startten met een inloophuis: de Huiskamer, nota bene hier in de consistorie, in ons eigen huis.

En wij hadden nog niks, ja een plan, een goed voornemen, maar het had nog geen handen en voeten gekregen.

Veel kerkmensen reageerden aanvankelijk gereserveerd, zo niet afwijzend. Dat moeten zij niet doen in onze kerk. Als een soort concurrentie werd het ervaren.

Gelukkig verdween dat concurrentiegevoel langzaam maar zeker wel steeds meer. In de Sjoel ging eindelijk het diaconale inloophuis van start. En toen de Huiskamer na ruim twee jaar vertrok uit de consistorie, hoorde ik van verschillende mensen dat ze dat toch wel jammer vonden. Zo'n prachtig initiatief, dat past toch prachtig bij ons, als kerk.

Tja, als kerk hebben we geen patent op goed doen voor anderen, gelukkig niet.

Soms valt de wereld mee en de kerk tegen.

Het is in het Bijbelverhaal trouwens niet zo gek dat de man zich niet wil aansluiten bij de club, dat hij dat niet aantrekkelijk vindt. Een paar verzen hiervoor hebben de leerlingen nog ruzie gehad, over wie van hen de belangrijkste is. Als Jezus straks koning wordt, wie van hen mag er dan minister worden? Niet zo gek dat de man geen zin had om lid te worden van die club.

Jezus roept zijn leerlingen op om breder te kijken: Belet hem niet, wie niet tegen ons is, is voor ons. Het omgekeerde staat ook in de Bijbel: Wie niet met mij is, is tegen mij (Matteüs 12: 30), maar vandaag klinkt het dus precies andersom: Wie niet tegen ons is, is voor ons.

Laat dat even op je inwerken ...

Het lijkt misschien op hetzelfde neer te komen maar het is toch een wereld van verschil.

Wie niet tegen ons is, dat is een benadering die ruimte schept, die de kring verruimt en de blik vergroot. Dan zoek je medestanders en weggenoten, ook bij mensen die er misschien wat anders over denken of anders instaan. Dan heb je een houding waarin je gespitst bent op dat wat verbindt, daar waar je elkaar kunt vinden, en niet allereerst op wat scheidt of het verschil maakt. Dat zit veel meer in die omgekeerde benadering: wie niet met mij is, is tegen mij. Dat klinkt veel beperkter, inperkend. Je isoleert je rondom je eigen gelijk en het kan je eigenlijk niet zoveel schelen of je de ander daarin meekrijgt. Die heeft zich maar aan te passen aan jou in plaats van omgekeerd.

Maar vandaag horen we: wie niet tegen ons is, is voor ons. Loop niet met oogkleppen op, verruim je blik.

Is er dan geen criterium? Is er geen focus?

Jawel. Je hebt ook een focus nodig. Daarom worden paarden soms ook uitgerust met oogkleppen. Op Prinsjesdag hebben we het nog kunnen zien bij de rijtoer. Die paarden hebben oogkleppen op.

Waarom? Een paard heeft een groot gezichtsveld. Soms moet je je focussen op datgene wat je taak is. Die oogkleppen helpen dan om te focussen, om niet afgeleid te worden door alles wat er om je heen gebeurt, waardoor je datgene waartoe je op dat moment geroepen bent, zou vergeten. Dat is het gevaar als je geen focus hebt.

Maar die focus is in het Bijbelverhaal van vandaag niet om afgrenzingen tot anderen te trekken.

Nee, dan geldt: af die oogkleppen, verruim je blik.

Tegelijk is het wel belangrijk om je te focussen, maar anders, op dat waartoe je geroepen wordt.

Want daar kun je zomaar de mist ingaan. Daarover gaat het vervolg.

Het zijn op het eerste gehoor nogal duistere woorden, over met een molensteen in de zee gegooid worden, je hand of je voet afhakken, je oog uitrukken 'in de Gehenna' geworpen worden. 'In de hel' stond er dan in de oude vertaling.

Onze Nieuwe Bijbel Vertaling (NBV) laat dat terecht achterwege. Gehenna, dat is niet de hel. Dat zou allerlei middeleeuwse beelden van de hel oproepen. Het is een ander beeld.

Gehenna, dat is het dal van Hinnom, vlak bij Jeruzalem, waar dode dieren en ander afval verbrand werden. De afvalverwerking, zeg maar, met continuïteit, waar het vuur maar blijft branden en het altijd gruwelijk stinkt. We kunnen ons er iets bij voorstellen. Niet de hel, maar een heel concrete verwijzing naar die plek daar bij Jeruzalem, de Gehenna.

Maar dat maakt het beeld niet minder akelig. Waar gaat het hier om?

Nou, het gaat er om dat als jouw handen, jouw voeten, jouw ogen niet doen waar ze voor bedoeld zijn, als je daar niet op focust, dat ze dan waardeloos zijn, dat je ze dan net zo goed bij het grof vuil kunt zetten.

Jouw handen, voeten, ogen zijn bedoeld om een ander *góed* te doen, niet om een ander pootje te lichten. En de tegenstelling wordt scherp neergezet. Eerst – vanuit de gedachte dat wie niet tegen ons is, voor ons is – wordt gezegd: Wie jullie een beker water te drinken geeft omdat jullie bij Christus horen, die zal zeker beloond worden. Dat doet denken aan een van de werken van barmhartigheid: de dorstigen te drinken geven.

Dus iemand van buiten de club geeft jou binnen de club water, doet jou goed, helpt jou verder. Die zal zeker beloond worden.

Dus het criterium is niet: bij de goede club horen, maar: het goede doen. Die zal beloond worden.

En dan ook andersom: wie een van de geringste mensen die in mij geloven ten val brengt, die zou beter af zijn met een molensteen om zijn nek in de zee.

Met andere woorden dat wordt jou vreselijk aangerekend, een ander, in een zwakke positie kwaad aandoen.

Laat alsjeblief je handen de ander niet afknippen, je voeten een ander niet een hak zetten, je ogen een ander wegstaren. Dan ben je waardeloos, als vuilnis, om weg te gooien, bij het afval te zetten.

Dus, om even bij dit beeld van het paard met oogkleppen op: doe je oogkleppen af, doe niet net alsof het binnen de club van de kerk alleen maar goed is, er is ook veel goeds daarbuiten.

Zoek bondgenoten, trek samen op, samen op die weg van goeddoen voor een ander.

En wees ook niet blind voor de fouten die binnen je eigen geleding gemaakt worden, voor de misstappen in je eigen leven. Doe niet alsof het daarbuiten allemaal slecht is en binnen zo goed, want zo is het niet.

Er kunnen ook binnen dingen zijn, kleine dingen soms, die anderen afstoten, *niet* goed doen, afhouden, die anderen het goede onthouden, die anderen ten val brengen. Dat is kwalijk, uiterst kwalijk. Wees zo niet. Focus je daar nou eens op. Niet of de ander het wel goed doet, maar of jij het zelf goed doet.

En dat tussenstuk eindigt dan met het vuur van de vuilnisbelt daar bij Jeruzalem, de Gehenna, om vervolgens vanuit dat beeld van het vuur over te gaan naar een ander beeld met vuur.

Dat vuur van de Gehenna is destructief, maakt kapot.

Iedereen moet met vuur *gezóuten* worden. En dat wordt dan een positief beeld, vuur dat constructief iets bijdraagt. Zout is goed!

Zout. Smaakmakers. Bederfwerend. Klein bescheiden onzichtbaar dringt het ergens in door.

Zorg dat jullie het zout in jezelf niet verliezen en bewaar onder elkaar de vrede.

Dat staat tot slot zo naast elkaar, maar misschien is het ene wel de betekenis van het andere.

Wat betekent dat, het zout in jezelf niet verliezen? De vrede onder elkaar bewaren.

In de Oudkatholieke traditie heet deze zondag met dit Bijbelgedeelte: de zondag van de verdraagzaamheid. Verdraagzaamheid is wat anders dan iedereen moet zelf maar weten wat die denkt en vindt. Dat wordt gauw onverschilligheid.

Verdraagzaamheid, daar zit het woord dragen in. Samen iets dragen, niet alleen met de mensen in je eigen club. Ook daarbuiten.

*Wat zijn de goede vruchten
die groeien aan de Geest?
De liefde en de vreugde,
de vrede allermeest,
geduld om te verdragen...*